

Pruszków, dnia 18 grudnia 2023 r.

**Recenzja dorobku naukowego doktora Filipa Szumskiego i pracy
pt. " Czynniki ryzyka związane ze sprawstwem przemocy seksualnej
i stania się celem działania sprawcy przemocy seksualnej"**

Doktor Filip Szumski jest pracownikiem Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Wydział Psychologii i Kogniistyki, Zakład Seksuologii Społecznej i Klinicznej.

Tytuł magistra psychologii uzyskał w dniu 29 czerwca 2009 r. w Instytucie Psychologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na podstawie pracy pt. *Wczesne doświadczenia i styl przywiązania sprawcy a wykorzystanie seksualne dziecka*. Promotor: prof. dr hab. Maria Beisert.

Tytuł magistra prawa uzyskał w dniu 17 grudnia 2013 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu za pracę pt. *Przestępstwo groomingu*. Promotor: prof. dr hab. Krystyna Daszkiewicz.

Stopień doktora nauk społecznych w zakresie psychologii uzyskał 7 października 2013 r. na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Zniekształcenia poznawcze u sprawców wykorzystania seksualnego dziecka*. Promotor rozprawy doktorskiej prof. dr hab. Maria Beisert.

Od listopada 2013 r. do września 2014 roku, był zatrudniony na stanowisku asystenta w Instytucie Psychologii na Uniwersytecie Szczecińskim. Od października 2014 r. do chwili obecnej, pracuje na stanowisku adiunkta w Instytucie Psychologii (a następnie na Wydziale Psychologii i Kogniistyki) na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Charakterystyka działalności naukowej po uzyskaniu stopnia doktora nauk społecznych w 2013 roku

Aktywność naukowa dr F. Szumskiego w znacznej większości koncentruje się wokół zagadnienia przemocy seksualnej, występuje w określonym kontekście uregulowań prawnych i społecznych. Tematyka nad wyraz aktualna, bowiem przestępstwa przemocy seksualnej są wyzwaniem dla współczesnych społeczeństw.

Analiza zjawiska przemocy seksualnej jest znacznie pełniejsza i efektywniejsza, gdy jest uzupełniona perspektywą psychologiczną seksuologiczną i prawną.

Zainteresowania dr F. Szumskiego, szeroko rozumiana psychologia sądowa, kształtowały się konsekwentnie przez lata pracy w jednym z najbardziej renomowanych

środowisk psychologicznych. Znajduje to wyraz w tematyce prac magisterskiej i doktorskiej, a także opublikowanych, recenzowanych artykułach.

Konsekwentny i spójny rozwój zainteresowań badawczych doktora F. Szumskiego, a także poszerzanie diagnostyczno- praktycznych umiejętności ukształtowały w efekcie psychologa, którego kompetencje badawcze i kliniczne są bardzo wysokie.

W dorobku naukowym dr F. Szumskiego znajduje się kilka prac zamieszczonych w czasopismach recenzowanych, dwie w rozdziałach książek oraz jedna monografia. Po uzyskaniu stopnia doktora należy wyróżnić siedem takich prac:

- Szumski, F. & Krotoszyński, M. (2014). *Świadek niepełnosprawny intelektualnie*. W M. Szpitalak, K. Kasperek, *Psychologia sądowa - wybrane zagadnienia*. Wydawnictwo Naukowe UJ, 253-265.
- Szymańska-Pytlińska, M. & Szumski, F. (2014). Rola rodziców w etiologii przestępczości seksualnej. *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 13(1), 121-141.
- Szumski, F., & Zielona-Jenek, M. (2016). Child molesters' cognitive distortions. Conceptualizations of the term. *Psychiatria Polska*, 50(5), 1053–1063.
- Szumski, F. (2014). Measurement of cognitive distortions in child molesters. *Problems of Forensic Sciences*, 98, 118 – 137.
- Szumski, F., Kasperek, K. & Gierowski, J. F. (2016). Polish project of a Sex Offenders Registry – a mental health professionals' perspective. *Psychiatria Polska*, 50(3), 487–496.
- Turner, D., Roszyk, A., Szumski, F. & Rettenberger, M. (2020). Deviant sexual interests but most antisocial behaviors are associated with neuropsychological deficits on sexual offenders against children. *Neuropsychology*, 35(8), 906–916.
- Szumski, F. (2021). *Zniekształcenia poznawcze u sprawców przestępstw seksualnych przeciwko dzieciom*. Poznań: Wydawnictwo RYS.

Prace te ukazują szeroki zakres zainteresowań dr Szumskiego. Pozytywnie należy ocenić fakt, iż wiele publikacji to prace zespołowe. Wynika to z tematyki, która ma wybitnie interdyscyplinarny charakter.

Recenzentowi winno towarzyszyć pytanie czy dorobek jest znaczny i jakie przyjąć kryteria. Na pewno nie ilościowe. Pozostaje ocenić ich jakościową wartość. A ta ocena jest wysoka. Jego prace charakteryzuje dobra teoretyczna orientacja w podejmowanej problematyce i stosowanej metodologii badawczej. Wysokie kompetencje w praktycznym stosowaniu wiedzy psychologicznej, a także umiejętność koncentrowania się na określonym obszarze badawczym.

Warto podkreślić, że w wymienionym okresie dr Szumski przejawiał też dużą aktywność w krajowym i międzynarodowym życiu naukowym, m.in. jako organizator wielu konferencji naukowych krajowych i zagranicznych.

Nie można pominąć jego wysokich kwalifikacji i aktywności w miejscu pracy, także tych z zakresu popularyzacji wiedzy i podejmowania programów badawczych.

Duże znaczenie badań wynika z tego, że niektóre z nich były pierwszymi opracowaniami, w których stworzono rozbudowany plan badawczy, przede wszystkim uwzględniono wszystkie relewantne grupy porównawcze. Uzyskane wyniki sugerują, że wbrew najczęściej przyjmowanym interpretacjom – deficyty funkcji wykonawczych wiodą do przestępstwa seksualnego nie poprzez sam deficyt kontroli zachowania, a poprzez zwiększony poziom dewiacyjności.

Ocena prac stanowiących podstawę wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego

Czynniki ryzyka związane ze sprawstwem przemocy seksualnej i stania się celem działania sprawcy przemocy seksualnej

Jest to cykl artykułów omawiających czynniki ryzyka związane ze sprawstwem i doświadczeniem przemocy. Szczegółowo obejmuje następujące problemy:

- czynniki ryzyka napotkania ekshibicjonisty;
- zniekształcenia poznawcze jako specyficzny czynnik ryzyka sprawstwa przemocy seksualnej;
- problemy związane z pomiarem ryzyka recydywy seksualnej.

W kręgu tej tematyki powstały prace zbiorowe, opublikowane w renomowanych czasopismach specjalistycznych, krajowych i zagranicznych:

1. Szumski, F. & Bartoszek, D. (2021). Cognitive distortions and recidivism in sexual offenders against children. *Problems of Forensic Sciences*, 128, 191-209.

2. Szumski, F. & Kasparek, K. (2020). Encountering an Exhibitionist: The Female Victim's Perspective. *Journal of Sex Research*, 57(5), 610-623.

3. Szumski, F., Kasparek, K. & Gierowski, J. K. (2020). High or very high recidivism risk? The possibilities of recidivism risk assessment under the Polish SVP law (the Act of 22 November 2013). *Psychiatria Polska*, 54(6), 1181-1194.

4. Beech, A. R., Wakeling, H. C., Szumski, F., & Freemantle, N. (2016). Problems in the measurement of dynamic risk factors in sexual offenders. *Psychology, Crime & Law*, 22(1-2), 68–83.

5. Szumski, F., Bartels, R. M., Beech, A. R. & Fisher, D. (2018). Distorted cognition related to male sexual offending: The multi-mechanism theory of cognitive distortions (MMT- CD). *Aggression and Violent Behavior*, 39, 139–151.

Z oświadczeń złożonych przez dr F. Szumskiego wynika, że jego aktywność w opracowaniu zbiorowym była istotna i obejmowała: przygotowanie koncepcji badań i hipotez badawczych, planu badań, zestawu narzędzi badawczych, koncepcji Wielomechanizmowej Teorii Zniekształceń Poznawczych, przygotowaniu koncepcji *semi-aktuarialnego* sposobu pomiaru, dynamicznych czynników ryzyka recydywy seksualnej, koordynacji pracy zespołu wykonawców badań i wprowadzeniu poprawek po recenzjach.

Prace mają charakter interdyscyplinarny. W części teoretycznej zawierają obszernie badania zagadnienia przemocy seksualnej i jej etiologii. Przedstawione teorie przemocy seksualnej i ich moc eksplikacyjna są dobrym wprowadzeniem w problematykę.

Poziom empiryczny wyraża się w jasnym określaniu celu badań, tworzeniu planu badawczego i procedury badawczej, omówieniu uzyskanych wyników, ich aplikacyjne znaczenie - przydatne zarówno z perspektywy psychologa (np. diagnosty czy terapeuty), jak i z perspektywy prawnika (reprezentującego organ stosujący bądź stanowiący prawo).

W literaturze przedmiotu funkcjonuje szereg pojęć odnoszących się do kontaktów seksualnych między dorosłymi a dziećmi; są nim: wykorzystanie seksualne, molestowanie seksualne, nadużycie seksualne, pedofilia. Często są one stosowane zamiennie, przez wzajemne nakładanie się trzech perspektyw: psychologiczno-medycznej, prawniczej oraz potocznej.

Przegląd głównych definicji wykorzystania seksualnego i pedofilii dziecka jest obszerny, a cytowane źródła uwzględniają złożoność dynamiki aktywności, także niekorzystne uwarunkowania, jak: włączanie dziecka w aktywność seksualną, zaniedbanie społeczne, brak odpowiedzialności za dziecko, rola środków masowych przekazu.

W cytowanej literaturze dr Szumski podaje podmiotowe i sytuacyjne uwarunkowania przez wskazanie ich źródeł zawartych klasyfikacji medycznej ICD- 10 i przepisach prawa.

W wielu systemach prawnych, także w Polsce, diagnoza zaburzeń preferencji seksualnych jest warunkiem zastosowania wobec przestępców różnego rodzaju środków o charakterze

nadzoru, leczenia bądź izolacji (Szumski, Kasperek, Gierowski, 2020). Tworzy to nacisk na diagnostów, by poprawnie rozpoznawali te zaburzenia.

Modele wyjaśniające etiologie sprawstwa wykorzystania seksualnego podawane w cytowanych pracach są przedstawione obszernie i wnikliwie, akcentując te czynniki (klasyfikacje), które ułatwiają zrozumienie różnic między poszczególnymi teoriami. Są nimi teorie odwołujące się do jednego lub wielu czynników, jak i teorie wyjaśniające przemoc seksualną w sposób deskryptywny, dotyczący samego okresu popełnienia czynu, niewskazujących odległych czynników etiologicznych, prowadzących do popełnienia czynu.

Obszerniej prezentując Zintegrowaną Teorię Przystępczości (ITSO) (Word i Beech 2016), Autor przedstawia jej założenia, akcentując znaczenie czterech poziomów analizy mechanizmów właściwych dla ludzkiego zachowania i psychopatologii: 1. poziom etiologiczny, zajmujący się wpływem czynników środowiskowych; 2. poziom rozwoju mózgu, obejmujący efekty wpływu czynników etiologicznych na mózg i jego dalsze funkcjonowanie; 3. poziom neuropsychologiczny, obejmujący procesy neuropsychologiczne będące emanacją procesów mózgowych; 4. poziom symptomów, obejmujący fenomeny kliniczne właściwe dla różnych form.

Posługując się ITSO, można wskazać wiele różnych ścieżek opisujących rozwój sprawcy; od działania czynników etiologicznych, poprzez neuropsychologiczne i pojawienie się specyficznych symptomów, po rozpoczęciu i kontynuowaniu przemocy seksualnej.

Omawiając etiologię przestępstwa seksualnego, dr Szumski, tak jak wielu przywoływanych przez niego autorów, przypisuje istotne znaczenie zniekształceniom poznawczym. Twierdzi, co następuje: "Zniekształcenia poznawcze u przestępców seksualnych to ogólne bądź specyficzne przekonania/postawy, które naruszają powszechnie przyjęte zasady racjonalności, co do których wykazano, że są związane z początkiem lub utrzymaniem popełniania przestępstw seksualnych".

Definicja ta obejmuje swoim zakresem wszystkie konceptualizacje teoretyczne i ujmuje często pomijaną istotę tego pojęcia – *silny ładunek normatywny*. Samo zastosowanie określenia „zniekształcenie/zniekształcony” oznacza przyjęcie, że istnieje właściwy wzorzec, od którego to, co zniekształcone odbiega. W omawianej definicji wzorzec prawidłowy został wskazany i jest opisywany jako „powszechnie przyjęte zasady racjonalności”. Tutaj recenzent oczekiwałby pewnego zniuansowania powyższej definicji ze względu na powszechnie panującą (obecnie niemal obowiązującą) relatywizację normatywnego znaczenia wielu aspektów naszego zachowania. Na poziomie werbalnym słyszymy często: „Ja uważam; prawo jest takie jak ja je rozumiem; ja określam moją wolność, tożsamość, także płciową”. Na naszych oczach

zmienia się świat podzielanych wartości, norm prawnych i ich powszechne znaczenie. Jak tu odwoływać się do postaw powszechnej racjonalności?

Doktor Szumski nawiązuje do teorii z zakresu psychologii poznawczej jako stwierdzeń, że w etiologii przestępstwa seksualnego znacząca rolę mają zniekształcenia poznawcze. Są one czynnikami etiologicznymi ryzyka pierwszego sprawstwa przemocy seksualnej i dynamicznymi silnymi czynnikami/ryzyka recydywy seksualnej.

Należałoby tu przypomnieć, że podejście poznawcze jest stanowiskiem/ teorią psychologiczną sformułowanym poza dialogiem dotyczącym takich kwestii jak: anomia, skłonność ludzi ku dobru oraz odpowiedzialność. Waga i znaczenie procesów przetwarzania informacji była dla psychologów poznawczych istotnym znaczeniem, a nie formułowanie pytań istotnych dla antropologii.

Czy granicą ludzkiej wolności jest aparat poznawczy, który buduje naszą wiedzę o świecie, nadaje mu wartość i wyznacza nasze w nim miejsce? Jakie są nasze możliwości wpływu na to co mamy w głowie? Punktem odpowiedzialności za osobistą dojrzałość i zdrowie psychiczne - w ujęciu psychologii poznawczej - znajduje rozwiązanie w intuicyjnie słusznej myśli, zgodnie z którą człowiek jako istota zdolna do rozumowania ma obowiązek robienia użytku ze swojego rozumu. Tymczasem, jest tak, jak w powiedzeniu: "Widzę dobro - pochwalam - czynię zło".

Próby rekonstrukcji zachowania i mechanizmu prowadzącego do przemocy seksualnej doprowadziły do stworzenia list czynników ryzyka wiktylizacji, co znalazło wyraz w przeglądach systematycznych i metaanalizach, np. Chasen i in. (2015), Soglio i in. (2021).

Celem prowadzonych prac teoretycznych, (poglądowych) są: analiza identyfikacji, opisu, wyjaśniania i pomiary czynników ryzyka związane ze sprawstwem i doświadczeniem przemocy seksualnej.

Badania w tym obszarze są nazywane badaniami czynników ryzyka rewiktymizacji seksualnej i zmierzają do wyodrębnienia czynników istotnie związanych z przemocą seksualną i opisem natury ich związku z recydywą i interakcją z innymi czynnikami.

Części teoretyczne wszystkich prac są starannie dobrane, może nazbyt obszerna (powtarzająca się) literatura w kolejnych pracach sprawia trudności w ich percepcji.

W prezentowanych badaniach starano się potwierdzić hipotezę, że sprawcy wykorzystania seksualnego dziecka przejawiają zniekształcenia poznawcze.

Narzędziem badawczym jest Wielomechanizmowa Teoria Zniekształceń Poznawczych. Jest teorią skupioną na wyjaśnianiu związku między zniekształceniami poznawczymi, pierwszym i kolejnym aktem przemocy seksualnej i tym, w jaki sposób podnoszą ryzyko tych aktów,

wskazując przy tym na występowanie trzech różnych rodzajów związków (Szumski i in., 2018).

W Wielomechanizmowej Teorii Zniekształceń Poznawczych, dr Szumski wprowadza koncepcję *semi-aktuarialnego* sposobu pomiaru dynamicznych czynników ryzyka recydywy seksualnej. Wielomechanizmowa Teoria Zniekształceń Poznawczych. pozwala wyodrębnić trzy różne charakterystyki relacji – mechanizmów:

- zniekształcenia działające w ramach **Mechanizmu I: odległe wpływy etiologiczne**, powstają długo przed czynem, na skutek negatywnych doświadczeń rozwojowych, i są źródłem motywacji do jego popełnienia.

- zniekształcenia działające w ramach w ramach **Mechanizmu II: bliskie wpływy etiologiczne**, powstają gdy przyszły sprawca ma już motywację do popełnienia czynu, ale działają jednocześnie wewnętrzne czynniki powstrzymujące go przed popełnieniem przestępstwa. Ich funkcją jest przewyższanie tych wpływów tak by popełnienie czynu było możliwe.

- zniekształcenia działające w ramach **Mechanizmu III: wpływy po przestępstwie**, powstają po popełnieniu czynu, by radzić sobie z negatywną reakcją na czyn – otoczenia społecznego i własną.

Zniekształcenia poznawcze związane z *Mechanizmami I i II* są czynnikami ryzyka zarówno **pierwszego**, jak i **kolejnego** sprawstwa przemocy seksualnej, natomiast nie są nimi zniekształcenia związane z *Mechanizmem III*. Badaniami objęto 64 sprawców przestępstw seksualnych przeciwko dzieciom, 46 sprawców zgwałceń, 74 sprawców przemocy nieseksualnej i 68 mężczyzn niekaranych.

Opracowany model i wyniki badań dostarczają ograniczonych wskazówek, akcentowane są obserwowalne podobieństwa zniekształceń związanych z poszczególnymi mechanizmami. Jest to zamierzona ostrożność. Ma ona na celu uniknięcie nadinterpretacji, ale powoduje, że kluczowy problem stworzonego modelu wciąż czeka na uzupełnienie.

Jako wieloletni biegły sądowy obecny recenzent preferuje studium idiograficzne każdego przypadku, zwłaszcza wówczas, kiedy biegły psycholog ma się wypowiedzieć w sprawie predykcji. Ostrożny stosunek do diagnoz opartych o pomiary narzędziami odnoszącymi się do wielorakich teorii, powoduje zróżnicowanie wyników. Nie można pominąć trudnej sytuacji osób oskarżonych, także ich prawa do obrony. Te artefakty powodują błędy w ocenach, zaś świadomość tego nakazuje diagnostyczną ostrożność.

Identyfikacja mechanizmu, z którym związane są przejawiane zniekształcenia, pozwala tylko w niewielkim stopniu wyjaśnić rozbieżności we wcześniejszych wynikach badań i podkreśla znaczenie odróżniania mechanizmu, z którymi związane są przejawione przez sprawców zniekształcenia,

Wskazanie, że ponowne sprawstwo przemocy seksualnej jest związane tylko z wybranymi podtypami zniekształceń poznawczych (Szumski i Bartoszak, 2021) umożliwia reinterpretację dotychczasowych wyników dotyczących związków zniekształceń poznawczych z pierwszym i kolejnym sprawstwem przemocy seksualnej.

By zwiększyć zróżnicowanie mierzonych zniekształceń zastosowano dwie różne metody pomiaru: pomiar *explicite* Kwestionariuszem Zniekształceń Poznawczych Sprawców Przepięstw Seksualnych Wobec Dzieci (KZPSPSD) i pomiar *implicite* przy użyciu Zadania Oceny Przyczyn i Skutków Wykorzystania Seksualnego (ZOPSW).

Analiza wyników wskazuje, że rezultaty uzyskiwane u badanych są ze sobą bardzo słabo związane. Pozwala to przypuszczać, że zniekształcenia poznawcze mierzone *explicite* są oddzielnym konstruktem od zniekształceń poznawczych mierzonych *implicite*, są one związane z różnymi aspektami przetwarzania informacji.

Wyodrębnienie semi-aktuarialnego sposobu pomiaru czynników ryzyka recydywy seksualnej od sposobu aktuarialnego pozwala poszukiwać rozwiązań problemów związanych ściśle z tą kategorią pomiaru: czyli z obiektywizacją pomiaru czynników dynamicznych stabilnych (Beech i in., 2016).

Prace ukazują w jaki sposób normy prawne dotyczące szczególnie niebezpiecznych sprawców przemocy seksualnej generują nie tylko zadania, ale także trudności diagnostyczne, dotyczące prawnego kontekstu diagnozowania tzw. diagnozy wysokiej stawki (Szumski i in., 2021).

Wskazano też na związek nasilenia zniekształceń poznawczych z recydywą i w pewnym, ograniczonym, zakresie z innymi czynnikami istotnymi w etiologii sprawstwa wykorzystania dziecka. Jednak żadna ze stosowanych w tych badaniach metod nie została rozwinięta w stopniu wystarczającym, by mogła spełnić wymogi dla stosowania jej w diagnozie indywidualnej.

Przyczynami trudności oceny ryzyka na potrzeby Ustawy z 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób jest to, że zakres zdarzeń objętych predykcją różni się od zakresu klinicznych definicji recydywy, obniżone możliwości różnicowania ryzyka

wysokiego od bardzo wysokiego i brak pełnych polskich adaptacji narzędzi do oceny ryzyka recydywy (Szumski i in., 2020).

Trzeba się zgodzić z tym stanem rzeczy, bowiem dochodzi tu do głosu postmodernistyczne przekonanie o istnieniu wielu prawd, przy czym każda osoba ma prawo do posiadanie swojej. Wobec tego, niepewność i pewność jako autorefleksja jest dowodem świadomości na ograniczoność poznania. A co za tym idzie, osobistego udziału wypowiadającego te słowa badacza. Nawet tak młoda nauka jak psychologia ma już pewną historię i nie wszystko należy zaczynać od "ja uważam", "moja praca", "moje osiągnięcia". Ocenę tych ostatnich należy czasem zostawić innym.

Podsumowanie całości osiągnięć

1. Interdyscyplinarny charakter badań odnosi się do wszystkich wyżej wymienionych aspektów przemocy. Dotyczy uczestników zdarzenia będącego przestępstwem, np. wykorzystania seksualnego dziecka (Szumski i Bartoszak, 2022; Szymańska – Pytlińska i Szumski, 2014; Turner i in., 2020), bądź wykroczeniem, jak napotkanie ekshibicjonisty (Szumski i Kasperek, 2020). Kryterium doboru osób badanych ma charakter prawny. Jest nim prawomocny wyrok skazujący (Szumski i Bartoszak, 2022; Szymańska – Pytlińska i Szumski, 2014; Turner i in., 2020). Przykładem tego jest analiza projektu powołującego polski Rejestr Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym (Szumski i in., 2016).

2. Prace wchodzące w skład cyklu artykułów będące podstawą wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego doprowadziły do szeregu nowatorskich ustaleń, przyczyniających się do rozwoju dyscypliny psychologii i mających duże znaczenie aplikacyjne. Wnioski o większym poziomie ogólności, są możliwe do wyciągnięcia także dzięki poszczególnym pracom. Wszystkie one tworzą spójny i synergiczny cykl.

3. Prace dotyczące problemów związanych z pomiarem ryzyka recydywy seksualnej (Szumski i in., 2020) wskazały na znaczenie kontekstu dla procesu pomiaru, w tym szczególnie znaczenie norm prawnych dla jego przebiegu.

4. Kontekstualne czynniki ryzyka są istotne zarówno dla prawdopodobieństwa sprawstwa jak i stania się celem działania sprawcy. Związek kontekstualnych czynników z poziomem ryzyka może być bezpośredni, bądź może polegać na ich interakcji z podmiotowymi czynnikami ryzyka. Wyniki badań (Szumski i in., 2018) wskazują, że głównym mechanizmem jest tu aktywowanie cech podmiotowych przez czynniki kontekstualne.

Kontekst istotny dla ryzyka i procesu jego oceny. Można podzielić na kontekst fizyczny (np. z perspektywy sprawcy, dostępność potencjalnych celów) i kontekst normatywny

(obowiązywanie określonych norm prawnych np. zniekształceń poznawczych u przestępców seksualnych) (Szumski i in., 2018).

5. Prace polegają na konceptualizacji konstruktów związanych z przemocą seksualną są istotne zarówno z perspektywy psychologa jak i prawnika. Tworzenie nowych konceptualizacji omawianych zjawisk, jak *Wielomechanizmowa Teoria Zniekształceń Poznawczych u Przestępców Seksualnych* ma duże znaczenie w omawianej pracy (Szumski i in., 2018). Znaczenie prowadzonej pracy badawczej w tym obszarze wyraża się w tym, że jej efektem jest kompletny opis zniekształceń poznawczych u sprawców wykorzystania seksualnego dziecka i ich związków z innymi zagadnieniami istotnymi w szeroko rozumianej etiologii przestępstw seksualnych (*sex offender science*).

6. Wysoki poziom prac, międzynarodowa współpraca i ich publikacje w czasopismach zagranicznych podnoszą znaczenie badań.

Współpraca zagraniczna

Na uwagę zasługuje udział Habilitanta w szkoleniach (Wielka Brytania, Republika Federalna Niemiec) oraz realizowanie kilku grantów europejskich, a także udział w badaniach longitudinalnych Polska - USA, realizowanych pod kierunkiem prof. UAM Katarzyny Adamczyk. Ponadto współpraca międzynarodowa przynosi kolejne publikacje Autora.

Praca zawodowa

Dossier dr Szumskiego wskazuje, iż nie stroni On od rozszerzania swojej oferty dydaktycznej, podejmując różne wykłady i seminaria fakultatywne (np. prawo karne dla psychologów), zajęcia na studiach podyplomowych. Regularnie jest promotorem lub recenzentem prac magisterskich oraz promotorem pomocniczym w pracy doktorskiej.

Obowiązki zawodowe dr Szumski poszerza o organizację konferencji naukowo-szkoleniowych, udział w Komitecie organizacyjnym i naukowych innych.

Pełni również istotne funkcje dla Uczelni i Wydziału, np. jako opiekun Koła Naukowego Psychologii Sądowej, bądź członek Komisji Wyborczej Instytutu Psychologii.

Zdobyte nagrody wskazują, iż Jego działalność naukowa i zawodowa przyniosła zasłużone nagrody: Laureat Stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla wybitnych młodych naukowców; Laureat konkursu Wsparcie najbardziej produktywnej naukowo młodej kadry badawczej finansowanego w ramach programu Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza na Uniwersytecie Adama Mickiewicza, za publikowanie w prestiżowych czasopismach naukowych w latach 2015 – 2020.

Opinia

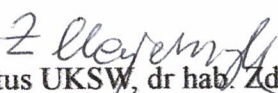
Podejmując próbę oceny całokształtu badań – cyklu artykułów należy stwierdzić, iż zostały one zaplanowane i przeprowadzone prawidłowo pod względem standardów badawczych, zaś uzyskane wyniki poszerzają znacznie wiedzę o przemoc seksualnej i jej etiologii. Stanowią również podstawę do dalszej empirycznej i teoretycznej pracy badawczej, zwłaszcza w świecie zmieniających się norm, postaw, "zniekształceń poznawczych". Tak jak stwierdzono w pracach, istnieje możliwość wykorzystania wyników badań w programach terapeutycznych i resocjalizacyjnych i opiece postpenitencjarnej poprzez jaśniejsze formułowanie zasad pomocy i wymagań wobec sprawców przemy.

Podsumowując, uważam że cykl artykułów pt *Czynniki ryzyka związane ze sprawstwem przemy seksualnej i stania się celem działania sprawcy przemy seksualnej* zasługuje na jednoznacznie pozytywną ocenę.

Prace te stanowią bowiem oryginalne rozwiązanie zagadnienia naukowego przez Autora oraz wykazują jego obszerną wiedzę teoretyczną w dziedzinie wybranej dyscypliny naukowej.

Recenzowana rozprawa potwierdza umiejętności Habilitanta do prowadzenia samodzielnej pracy naukowej i dużą łatwość aplikowania badań naukowych w praktyce klinicznej. Praca jest wyrazem własnego i oryginalnego podejścia do problemu psychologicznych uwarunkowań i mechanizmów przemy seksualnej. Stanowi przy tym niewątpliwie inspirację do przyszłych badań nad różnymi (kulturowymi, medialnymi, filozoficznymi, prawnymi) aspektami tego niepokojącego społecznego zjawiska.

Oceniając całokształt działalności naukowej, dydaktycznej i ścieżki zawodowej dr F. Szumskiego uważam, iż spełnia On warunki wymagane do uzyskania stopnia naukowego dr habilitowanego i wnioskuję o dopuszczenie do dalszych etapów przewodu.

Prof. emeritus UKSW, dr hab. Zdzisław Majchrzyk